

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

September 2005

NR 3/ 66. årgang

En ny tid? En modig pappa i 1905!

fred og frihet

Utgiver: Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Norsk seksjon av:

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)

Trykkeri og sats :

Tøyen trykk A/S, Oslo

Leder

Av Mari Holmboe Ruge

Dette nummeret av *fred og frihet* har 100-årsminnet om unionsoppløsningen som hovedtema. Det er ikke særlig originalt – dette året har brakt en bred strøm av utstillinger, bøker og artikler i aviser og tidsskrifter om 1905. IKFF i Norge og Sverige har lenge ønsket å bringe fram i lyset den innsatsen som bevisste kvinner i begge land gjorde for å sikre en fredelig skilsmisse. Vi er derfor glade for å ha med to bidrag som belyser spørsmålet fra svensk side, som supplement til alt det norske stoffet som er kommet fram. Høstens nordiske IKFF-møte går videre på dette "dobbeltsporet" med et miniseminar på Kvinnemuséets utstilling "Fredsskapende kvinner gjennom 100 år". Sidsel Andersen har et enda lengre perspektiv – hun har trukket fram markante kvinner som påvirket samfunnsutviklingen i 200 år. Vi har mange sterke skuldre å stå på både i det nasjonale og det internasjonale likestillingsarbeidet !

Historien er viktig, men IKFF må først og fremst se på dagens situasjon og videre framover., Birgitta Hambraeus sammenligner vår nordiske prosess med det tidligere Jugoslavia, som ikke klarte overgangen fra union til selvstendige stater uten blodige konflikter mellom etniske grupper og grusomme overgrep mot enkeltmennesker. Johanne Skog Gripsrud ser også dagens internasjonale situasjon i lys av erfaringene for 100 år siden og sitt eget utrettelige fredsengasjement gjennom et nesten like langt liv.

Noen kritiske spørsmål blander seg i festtalene. Fredsforskeren Jørgen Johansen påpeker i FMKs blad *Ikkevold* at "Foruten resultatet er det ikke så mye Norge har å være stolt av i denne konflikten. ... Den norske opprustningen fra 1890 og framover var ingen fredelig politikk. ... At Stortinget bevisst og åpent brøt folkeretten er vel heller ikke

noe eksempel man har pratet høyt om i 17.-maitalene." Han spør også om Norges måte å frigjøre seg på ("... ruste opp, true med krig, unilateralt utrope selvstendighet og glemme internasjonal lov...") er et eksempel for kurdere, kosovoalbanere og folket i Nord-Irland i deres selvstendighetskamp. I en annen artikkel viser den samiske forfatteren John Gustavsen hvordan det århundregamle samarbeidet om reinbeiter mellom norske og svenske samer ble vanskeliggjort av avtalene i 1905.

Men for norske kvinners politiske rettigheter kom 1905 til å bety mye. Stemmerettsspørsmålet kom på Stortingets dagsorden for alvor, etter underskriftsaksjonen organisert av Landskvinnestemmerettsforeningen under ledelse av Frederikke Qvam. 3. august gikk oppropet ut til alle LKSFs lokalavdelinger om å samle inn underskrifter til støtte for 7. juni-vedtaket. 3 uker senere overleverte styret 280.000 underskrifter og en støtteerklæring fra 565 foreninger til Stortinget. Mannfolkene i Stortinget var med rette imponert over "den taktfulle og kloke opptreden kvinnene hadde lagt for dagen i 1905". Men kampen var ikke over. Først 8 år etter frigjøringen var stemmeretten et faktum. Kvinner måtte da som nå kjempe for sine rettigheter, med kunnskap, organisering, standhaftighet og solidaritet som verktøy.

Akkurat nå venter kvinnene i Irak på resultatet av grunnlovsarbeidet etter krigen. Mange er redde for å miste grunnleggende rettigheter hvis landet skal styres etter konservative religiøse regler. De får neppe særlig støtte fra verdens mektigste kvinne, okkupasjonsmaktens utenriksminister Condoleezza Rice, selv om også USA er forpliktet av FN-resolusjon 1325.

Noen norske kvinneportretter i tiden 1814 til 1905

Av Sidsel Andersen

I år har bøker, tidsskrifter og aviser fokusert på minnet om det som skjedde i Norge og Sverige i 1905. Mange innfallsvinkler er kommet til uttrykk, og mye av det som er sagt og skrevet, har fått meg til å angre på at oppmerksomheten var svært laber i skolens historietimer. Det har vært flaut i jubileumsåret at jeg har lett for å blande sammen det som hendte i 1814 og det som hendte i 1905. Men jeg opplevde at også andre hadde problemer med det samme. Derfor fant jeg frem leksika og historiebøker for å finne ut av historien. Det som hendte i 1905 begynte egentlig i 1814, og jeg ble nysgjerrig på hva som foregikk i de 91 årene mellom disse to viktige årene.

Krig og elendighet, nødsår og 434 års natt er hva historieboka stort sett forteller om Norge og verden før 1814. Ved Napoleonskrigenes slutt med Kieltraktaten, ble Norge et selvstendig rike, riktignok med felles konge og i union med Sverige. Det var da riksfor-samlingen på Eidsvoll gjennom noen måneder i 1814 forfattet "Norges Grundlov" og landet begynte på sine strevsomme år frem mot 1905.

Norske menn tok fatt. Med hode, hjerte, penn og never viste de mye glede og stort initiativ i det viktige arbeidet med å gjøre Norge til et virkelig "fritt og selvstendig rike". Embetsmennene var den ledende klasse med kontrollen over rekruttering til egne rekker og lenge nokså alene om adgang til akademisk utdannelse. Bøndene var ikke svært politisk bevisste og de næringsdrivende hadde nok med å komme seg etter den økonomiske krisen etter Napoleonskrigene. Litt etter litt kom også disse to gruppene på banen, og det var oppgangstid for landet økonomisk, kulturelt og sosialt. Helt fredelig var det ikke verken blant stormaktene ute i Europa eller i Skandinavia. En opplevde kriger, oppstand og våpenklirr, men det skjedde etter hvert viktige ting.

Det første overordentlige Storting trådte sammen i oktober 1814 med 79 representanter. Norges Bank ble opprettet i 1816, og universitetet i Oslo var allerede etablert i 1811. Norsk presse gjorde seg bemerket innenlands og delvis ut over våre grenser. I

1847 fikk den en fot innenfor USA. I Wisconsin begynte den publikasjonen som senere ble *Nytt fra Norge*. Nordmenns bevissthet om vår nasjonale arv og våre egenskaper økte sterkt, ikke minst takket være våre malere, musikere og forfattere.

Det var i disse årene stort sett menn som sto frem i forreste rekke, som fikk titler, ære og berømmelse, men det sto kvinner bak. De gjorde seg etterhånden gjeldende og fikk flere rettigheter og nytt ansvar.

Landets første lærerinne var *Hilchen Sommerschild* (1756 -1831). Som enke med fire barn å forsørge fikk hun stilling som "lærmoder" ved Døtreskolen i Trondheim. For å få stillingen måtte hun "være bekjent for at have bevaret Sæders Reenhed, vise etfølgeverdige "Mønster på Anstændighed, Flid, Orden og en ædel Tænkemåde". At hun ikke hadde utdanning i boklige fag, ble oppveiet av at hun var "viis og huldt sagtmodig".

Hanna Winsnes (1798-1879) utga den første lærebok i husstell (fordi det ikke fantes veiledning i "Kvindernes eneste lærefag mens Herrerne var så vel forsynede i alle sine". Hun var over 50 år da hun sto frem. Hun ga også ut kokebøker, barnebøker og noveller, typisk for tiden under et mannlige pseudonym (Hugo Schwartz).

Norske kvinneforeninger er og har lenge vært et velkjent fenomen. *Gustava Kjel-land* (1800-1889) regnes som kvinneforeningenes mor. I 1840 dannet hun en kvinneforening med fem medlemmer med det formål å virke for hedningemisjonen. Hun hadde 8 barn, men det hindret henne ikke i å stifte foreninger i andre bygdelag eller å skrive dikt.

Camilla Collett (1813-1895) og hennes virke er nok det som er best kjent blant folk flest. Hun skrev *Amtmandens Døtre*, en bok som av litteraturforskere er omtalt som vår første psykologiske

roman, den første tendensroman som har hatt størst betydning for nordisk kvinnebevegelse. Hun skrev flere bøker som hun måtte gi ut på eget forlag, fordi ingen forlegger (de var menn) ville trykke dem. I ettertid er det

blitt reist en minnestøtte over henne i Oslo - den første støtte reist over en norsk kvinne.

Når det er snakk om kvinnebevegelse, står *Aasta Hansteen* (1824-1908) frem som "et flammende sverd". Hun var lynende intelligent, impulsiv og hadde sine meningers mot. Hun var malerinne og har et par arbeider i Nasjonalgalleriet. Dessuten var hun en av våre første landsmålsforfattere, men det er som talerør for kvinners rettigheter hun ble et navn i Norgeshistorien. Hennes meninger var ytterliggående og helt uakseptable for det gode selskap. Hun bodde i Amerika en tid, og da hun kom tilbake fikk hun økt forståelse, og kvinnesaken gikk frem. Etter sin død ble hun hedret.

Det er mange som kan nevnes blant fremtredende, banebrytende og dyktige kvinner i årene mellom 1814 og 1905. Mange var lærerinner og har uten tvil hatt stor betydning for de som satt under deres katetere. I alt sosialt arbeide var kvinner i første rekke. Skuespillerinner, kvinnelige sangerinner og og kvinnelige diktere har gjort praktfull, viktig og minneverdig innsats på sine felter. Etterhånden fikk kvinnene adgang til universitetet.

Dikka Møller (1838 - 1912) er ikke et navn som blir husket ofte. Vi bør i alle fall huske henne. Hun er kalt "fredsmoren" - den kvinnelige pioner for fredssaken i Norge. Hun tok opp tanken om selvstendig fredsarbeid i Norge, var med og dannet Den Norske Fredsforening og var selv leder der i mange år. Hun tok initiativet til å stifte en norsk afdeling av Kvinnes Internasjonale Forening for Fred. Også her var hun leder og senere ærespresident. Hun var sterkt påvirket av Grundtvig, og så i fredssaken et middel til å fremme kristendommen.

Fredrikke Quam (1843-1938) er kalt "generalen", "den lille keiserinne" og "kvinnesakens nestor i Norge". Hun var skaperen av Norske Kvinners Sanitetsforening, leder av Landskvinnestemmerettsforeningen og i Norsk Kvinnesaksforening.

En foregangskvinne innen skolevesen var *Ragna Nielsen*. (1845-1924). Hun opprettet en skole, - småskole - middelskole - gymnas - med adgang både for jenter og gutter. Hun satte lærerinner til å undervise

helt frem til eksamen artium - helt uhørt og til dels sterkt kritisert på den tiden. Hun var sjeldent intelligent, med fin dannelse og med ubegrenset hjertelag for barna og ungdommen. Hennes elever hadde utmerkede eksamensresultater. Ved siden av skolearbeidet var hun aktiv i Kvinnesaksforeningen, i Kvinnestemmerettsforeningen og i Hjemmenes vel.

I tiårene omkring århundreskiftet var spørsmålet om kvinnelig stemmerett sterkt aktuelt. *Gina Krog* (1847-1916) var aktiv i Norsk Kvinnesaksforening og mangeårig leder i Kvinestemmerettsforeningen. Lenge arbeidet hun som redaktør for Kvinnesaksforeningens blad *Nylænde*. Hun stiftet Norske Kvinners Nasjonalråd og var dets leder fra stiftelsen i 1904 til sin død. I mange år var hun ivrig friluftsmenneske - både fotturist og tindebestiger. Heldigvis fikk hun og mange av de andre oppleve 1913 da kvinnene fikk stemmerett.

Randi Blehr (1851-1928) tok bl.a. fatt på arbeidet med å skaffe kvinnene solid fagutdanning, var med og stiftet Kvinnesaksforeningen hvor hun var leder i 25 år. Ved stiftelsen av Norske Kvinners Sanitetsforening var hun med og deltok også i de første kvinneorganisasjoner for fredssaken.

I 1882 skjedde det som har hatt betydning for 1000-talls "russepike" i Norge. *Cecilie Krog* (1858-1911) ble Norges første student. Hun fikk Laud - beste karakter og ble immatrikulert ved universitetet samme år. At landets første kvinnelige student studerte realfag er vel nesten rart å tenke på i dag. Hun studerte kjemi både i Oslo og København, men en tid etter at hun giftet seg brøt hun av studiene og ga opp tanken på embetseksamen.

Mange flere kvinner som har gjort rosverdig og bemerkelsesverdig innsats innen samfunnsspørsmål, kvinnepolitikk og politikk ellers, og som har hatt sitt virke i de 91 årene mellom 1814 og 1905, kunne vært nevnt, men å nevne alle dem som har ytt sitt til nytte og glede for Norge vil føre for langt. En skal heller ikke i stoltheten over alle våre "nære" formødres virke i medgang og motgang glemme at mange av dem hadde noe støtte hos sine fedre, ekte menn og mannlige venner og slektninger.

Det er også lov å huske på at hvis kvinnene på 18-hundretallet hadde hatt samme muligheter som sine brødre, ville ikke disse brødrene vært alene om arbeidet for et fritt og selvstendig Norge frem til 1905.

Kilde: *Ulla Meyer, Norske kvinner, 150 portretter, Oslo 1943*

Tale på Kvinnemuseet 27.04.05

Av Edel Havin Beukes

Kjære forsamling

Det er en stor glede å få si noen ord når Kvinnemuseet her på Kongsvinger åpner en utstilling med tittelen: Ned med våpnene. Fredsskapende kvinner gjennom 100 år.

Utstillingen gjelder ikke bare kvinners innsats for at det ble en fredelig løsning under unionsoppløsningen i 1905, men også glimt fra innsatsen frem til i dag.

Jeg antar at jeg er blitt spurt om å si noe fordi jeg er leder for den norske grenen av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, som fyller hele 90 år i morgen og som har vært aktivt med i alle disse årene.

Over 1000 modige og fremsynte kvinner fra ulike land, krigførende og nøytrale, gjennomførte en fredskongress i Haag i 1915, i nærheten av 1.verdenskrigs slagmarker. De la grunnen til verdens første internasjonale kvinne/fredsorganisasjon. WILPF på engelsk, IKFF, kort kalt Kvinneligaen.

To av kvinnene som deltok fikk Nobels fredspris for sin innsats, Jane Addams i 1931 og Emily Greene Balch i 1946. I 1983 fikk Alva Myrdal som var et aktivt medlem av den svenske kvinneligaen også fredsprisen. Den første kvinnen Bertha von Suttner fikk den i 1905!

Det er hundre år siden Norge sa farvel til kong Oscar og tok tilbake landets fulle selvstendighet. Men Dronning Sofie hadde gode venner i Norge, og var årviss sommergjest på Skinnarbøl. Hun var en sterk motstander av krig mellom Norge og Sverige. Det er fint og riktig at hun har fått en bred plass her på utstillingen.

Mange bevisste kvinner i Norge og ikke minst i Sverige bidro til at unionsoppløsningen ble fullført uten bruk av vold. Unionsoppløsningen var og er et lysende eksempel på konfliktløsning uten bruk av vold, det kunne blitt krig!

I Sverige sto 17 000 svenske arbeidere klar til streik mot krig, svensk sosialdemokratisk Ungdomsforbund sendte ut manifestet Ned med vapnen! 100 000 eksemplarer krysset grensen. Fredsfolk i Sverige demonstrerte mot krigshissing mellom broderfolk. Rättvisa åt Norge, fred med Norge var kravet deres. Mye av dette er fint illustrert her på utstillingen.

Om en ukes tid er det 60 årssdag for frigjøringen av Norge fra tysk okkupasjon.

Mange IKFF-medlemmer deltok i motstandsarbeidet. Noen gjennomførte dristige aksjoner som evakuering av jødiske barn til Sverige. Den største ikkevoldelige aksjonen under 2 verdenskrig i Norge ble organisert av våre medlemmer søstrene Helga og Aasta Stene. Gjennom et velutviklet nettverk av lærerinner greidde de på få dager i 1942 å organisere motstand over hele landet mot en lov om tvangsinnrulling i NS ungdomstjeneste for all norsk ungdom. Det kom inn ca 250 000 foreldreprotester med fulle navn, og loven om tvungen ungdomstjeneste ble oppgitt.

I år er det 60 år siden FN ble etablert. Kvinneligaen hadde helt siden starten arbeidet for en verdensorganisasjon for samarbeid og fred mellom verdens stater, og støttet aktivt Folkeforbundet og senere FN.

I år er det også 60 år siden USA brukte atombomber mot Hiroshima og Nagasaki. Etter hvert fikk arbeidet mot atomvåpen økt oppslutning, med aksjoner og fredsmarsjer, Bestemødrene mot atomvåpen utenfor Stortinget, aksjonen Kvinner for fred dukket opp. Mye av det er gjenspeilet her på utstillingen. Det er ingen tvil om at alt dette bidro til at det forble en kald krig og ikke en atomkrig. Men arbeidet mot atomvåpen er dessverre fremdeles helt nødvendig.

I morgen lanserer IKFF en folkeopplysningsbok om uranvåpen og virkningene på menneskers helse og livsgrunnlag fra bruk av slike våpen. Jeg tok med et eksemplar til Kvinnemuseet. Folkeopplysning og fredsundervisning er en viktig del av en kvinne/fredsorganisasjons arbeide.

Arbeidet for fred og arbeidet for politiske rettigheter for kvinner hadde og har en nær sammenheng. Nå er det kvinners menneskerettigheter som står i sentrum og kvinners deltagelse på like fot med menn i styre og stell.

FN's Sikkerhetsråd vedtok i år 2000 en resolusjon, nr 1325 om Kvinner, fred og sikkerhet. (Uten kvinner, ingen varig fred). Den krever at kvinner skal delta på like fot med menn i all fredsskapende virksomhet, ikke minst fordi det er kvinner og barn som i særlig grad er krigens ofre. Kvinner over hele verden, også i Norge, bruker nå resolusjon 1325 som verktøy i sitt arbeid for fred og kvinners menneskerettigheter. Dette arbeidet er også illustrert her på utstillingen.

FREDLIG UNIONSUPPLÖSNING - ETT MÖNSTER FÖR VÄRLDEN

*Av Birgitta Hambraeus
En av tre ordföranden i svenska IKFF*

Kungamakarna tänkte sig en ny kung, lierad med Napoleon, och genom krig med Ryssland få tillbaka Finland. De valde Carl Johan Bernadotte, utan att veta att han brutit med Napoleon.

Utan större blodspillan sökte sig Carl Johan till Danmarks och Rysslands fiender och vi "fick" Norge från Danmark. Det var Sveriges syn. Norge menade att Sverige och Norge bildat en personalunion med gemensam kung och slutit ett avtal mellan två självständiga stater.

Norge gick före Sverige i demokrati, med en avancerad grundlag och med allmän rösträtt långt före oss. 1905 bestämde sig Norge för att upplösa unionen med Sverige.

Det fanns militaristiska krafter i Sverige som ville med våld behålla unionen. Men fredsviljan, bland arbetare och kanske särskilt bland kvinnorna, var stark och segrade. Socialdemokratiska ungdomsförbundets kongress 1904, med många kvinnliga delegater, antog följande upprop, som jag skriver av ordagrant med gammalstavning:

"Ned med vapnen!

Då det för hvarje dag som går blir allt tydligare, att den svenska öfverklassen och de reaktionära tidningarna söka drifva upp en stämning för att med vapenmakt möta Norge i dess kamp för sin frihet, så uttala de i Stockholm samlade representanterna för Sveriges arbetande ungdom:

Sverige hade förlorat halva landet till Ryssland 1809, Finland som hört ihop med Sverige i 600 år. Kungen fick skulden och avsattes.

att det är ett brott mot Sveriges fredliga folk att hetsa till krig mot broderfolket;

att det är Sveriges arbetares och dess arbetande ungdoms oryggliga beslut att aldrig efterkomma en vädjan till vapen;

att Sveriges arbetare äro beredda att nedlägga arbetet öfver hela landet för att förhindra ett krig;

att Sveriges arbetande ungdom helt säkert är besjälad af den uppfattningen att det är dess plikt att vid en eventuell mobiliseringsorder vägra inställa sig under fanorna, väl vetande att vapnen – om de skulle riktas mot någon – icke borde riktas mot *normännen*; och uppmana vi till sist arbetare och bönder landet rundt

att anordna massmötet för att afhandla hvad situationen kräfver.

Vår lösen är:

Fred med Norge! "

Sverige och Norge skildes åt utan våld. Oslos paradgata heter fortfarande Carl Johan, ett tecken på att det inte finns någon kvarvarande fientlighet. Ja, vårt samarbete blev bättre efter unionsupplösningen. Genom Nordiska rådet har stora framsteg nåtts som underlättar för folk att röra sig och arbeta i varandras länder.

Vi har anledning att vara stolta över de fredliga krafternas seger i Norden! Hade upplösningen av Jugoslavien kunnat ske efter samma mönster?

En svensk general, som hade stort ansvar under FN:s försök att lösa

Unionsstriden skapte sterke følelser på begge sider av landegrensen. Den sosialistiske politikeren Hjalmar Branting taler i Sickla folkpark utenfor Stockholm i 1905. Han var den fremste talsmannen for en fredelig løsning på konflikten

Jugoslaviens-krigen, berøttede for mig att Norden var mykett omtyktt och beundrat i detta land. Samarbetet med Sverige i gruppen av neutrals och alliansfria länder (NN-gruppen) hade medfört att svenska militärer hämtade kunskap om partisan-krigsföring i Jugoslaviens og landet var en av de största köparna av svenskt krigsmaterial.

IKFF försökte påverka den borgerliga regeringen under början av 90-talet att bli mer aktiv i OSSE, Organisationen for säkerhet og samarbeide i Europa, for att finne en "nordisk modell" for Jugoslaviens. Men vår kvinnlige moderata (højre) utrikesminister var bara intressert av att få med Sverige i EU. Hon såg till att Sverige erkände Kroatien på tysk initiativ, og var mykett passiv när det gälde att utnyttja våra n re kontakter med Jugoslaviens for fredelige løsninger.

Det  r lett att vara efterklok, men hade IKFF kunnet  st dkomma något mer?

Genom kontakter med kvinnogrupper i alle Jugoslaviske medlemsländer? Med berättelser på bl.a. serbokroatiska om hur de nordiske l nderne slagtes med varandra under  rhundreden, medan det nu är helt otänkbart med våld mellom oss? Og med ordentlige beskrivninger av hur Norge og Sverige skildes  t i fred? Og bygger v lf rd og v lst nd.

Vi IKFFere måste få mer sj lvf rtroende og bli mer strategisk kunnige. Vi bør bjuda in framstående kvinner att bli medlemmer og anv nde v r v rldside, uth llige og potensielt viktige organisation for avanserte NGO-aksjoner.

FNs resolution från år 2000 nr 1325 kr ver att kvinner f r vara med i alle beslutende f rsamlinger. Mykett kan vi g re redan nu om vi tar på allvar att vi år like skicklige som m n!

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

De svenske kvinnene i 1905

Av Guri Tambs-Lyche

Inger Hammar:
"För freden och rösträtten"
Kvinnorna och den svensk-
norska unionens sista dager,
Lund 2004

I årene 1973 til 1980 bodde jeg i Sverige og var medlem av Svenska kvinnors Vänsterförbund (SKV). Der fikk jeg høre, med stolthet i røsten, at det var kvinnene som reddet freden i 1905! Etter å ha lest boken "För freden och rösträtten" av Inger Hammar, må påstanden om at det var kvinnene som reddet freden, forstås på en litt annen måte enn jeg var blitt fortalt. Jeg oppfattet det som de var direkte med i forhandlingene. Jeg skal i det følgende prøve å forklare kvinnes innsats i 1905.

Norske og svenske historiebøker.

Jeg mener å huske at i undervisningen i historie på skolen hørte vi ganske mye om årsaken til bruddet den 7.juni 1905, men også en del om kvinnes kamp, bl.a. at de samlet inn nesten 280 000 underskrifter til støtte for vedtaket den 7.juni.

Inger Hammar forteller derimot at svenske historiebøker så å si ikke omtaler den foregående konflikten og nevner bare fredsavtalen i Karlstad med noen få ord. Dette var tilfellet helt inntil århundreskiftet. Kvinnes stillingstakende er overhodet ikke nevnt, og det er det arbeidet Inger Hammar tok på seg for å kunne skrive boken. Ved å gå til arkivene var det ikke vanskelig å finne både avisartikler og brev, som hun gir en samlet fremstilling av. Ved å lese denne boken får man et ganske godt bilde av kvinnes mening omkring det norske vedtaket 7. juni 1905.

Den svenske stemmerettsbevegelsen.

SKV ble dannet i 1914 som "Föreningen frisinnade* kvinnor", men den

hadde sine aner i Frederika Bremerförbundet som omtales mye i Inger Hammars bok. På den tiden (ca. 1880 til 1905) var kvinnebevegelsen først og fremst en stemmerettsbevegelse, men den var sterkt splittet allerede før 1905. Den begynnende sosialdemokratiske bevegelsen gjorde at kvinnebevegelsen var delt i en radikal og en frisinnet del, en tydelig klassesdeling. Den sosialdemokratiske bevegelsen, med Hjalmar Branting i spissen raste mot krigshisserne og støttet nordmennenes rett til å bestemme selv. En av de ledende kvinnelige personlighetene i den sosialdemokratiske bevegelsen var Kata Dalström (1858-1923). Hun reiste rundt i hele Sverige og agiterte for bevegelsen, og for kvinnes rett til å delta i det politiske arbeidet, spesielt for stemmerett for kvinner.

I 1905 ble også den frisinnete kvinnebevegelsen sterkt splittet, i en norskvennlig del, som fant det norske vedtaket ganske rimelig og en annen del som mente at nordmennene hadde fornærmet Sverige ved sin opptreden og at vedtaket var ulovlig. Blant de første var forfatterinnen Ellen Key (1848-1926). Hun var en meget ivrig fredsvenn og hadde allerede i 1898 holdt et foredrag i Karlstad der hun støttet nordmennene og gikk sterkt inn for fred mellom "brödrafolken". Dette førte til en meget opphisset debatt i

Kata Dalström på reise i Norrland

Ellen Key

aviser og tidsskrifter, men også en meget flittig brevskrivning mellom kvinnene. Bl. a tok Frederika Bremerforbundets tidsskrift *Dagny* avstand fra Ellen Keys tale. Eksempel på hvor hatsk polemikken kunne være er når forfatterinnen Frida Steenhoff kritiserer en brosjyre som går inn for harde tak mot Norge:

"De svensker som vil ha krig mot Norge hører til det europeiske avskummet, samme slag som erobrer kolonier og piner de innfødte --- slaktare"

Eller når signaturen "L-S-g" i tidsskriftet *Idun* ber kvinnene avholde seg fra uttalelser om storpolitikk og holde seg til det de har noe rede på:

"Freden får nok ikke et lite land ved å la våpnene ruste og la festninger forfalle, men nettopp i fredens dager gjøre oss beredte for ufredens dager!"

Det fantes masser av synspunkter innenfor disse yttergrensene. Det blir imidlertid for langt i en kort artikkel å nevne alle de kvinner som tok aktiv del i denne debatten, men det er verd å merke seg at tiltross for at de ikke hadde noen formell rett til å blande seg i politiske spørsmål, så var de ikke tause. Det er historien (skrevet av menn?) som har gjort dem tause.

Bladet *Idun* prøvde i det lengste å være "nøytralt", fordi det het seg at kvinner ikke skulle uttale seg om politikk. Personlig har jeg litt vanskelig for å forstå den innstillingen fordi jeg anser stemmerettskampen absolutt som en politisk kamp. Men også de sprakk tilslutt, men falt dessverre ikke ned på den radikale siden, men valgte å fordømme både Norge og de norske kvinnene. Presset ble øyensynlig for stort.

Det var ikke bare 7. juni vedtaket som satte kvinnene så sterkt i harnisk. Norske Kvinners Nasjonalråd hadde gitt ut en brosjyre som de kalte *Norway*. Den var forfattet av Gina Krog og var beregnet på utlandet for å gi en historisk bakgrunn for kvinnesettilstand til 7.juni vedtaket. Denne brosjyren vakte et veldig røre blandt kvinnene i Sverige. Den ble oppfattet som en fornærmelse mot dem.

Farlig nær krig

Det var tydeligvis en stor gruppe menn som følte seg så opprørt over 7. juni vedtaket at

de ville gå til krig mot Norge, og de hadde følge av noen som var med i en bevegelse for å støtte mennene hvis det skulle bli krig (en slags lottebevegelse)

En ting som går igjen i mange av de brevene som gjengis i boken er kvinners redsel for krig, og det fikk til følge at nesten alle, hvor splittet de enn var, og hvor mye de enn kritiserte Norges og de norske kvinnenes holdninger, så gikk de inn for en fredelig løsning på konflikten.

Det var også en annen kvinne som sansynligvis spilte en stor rolle for at krisen fikk en fredelig slutt. Det var Dronning Sofie. Hun var norgesvenn, og skal en gang ha tatt det løfte av Kong Oscar at han aldri måtte gå til krig mot Norge. At hun støttet Norges sak er jo kjent, men ellers er det jo rykter om at hun skal ha hatt en ganske stor innflytelse over både mann og sønn, og det endte jo med at Kong Oscar trakk seg som Norges konge.

Til sammen var dette trykket, om et fredelig oppgjør, fra kvinnene så stort mener Inger Hammar at det godt kan sies at det var kvinnene som reddet freden, men i så fall som et ytre trykk på forhandlerne i Karlstad. Uansett får vi være svenskene takknemlige (og de svenske kvinnene?) for at det ble en fredelig oppløsning. Nordmennene ytret aldri noe ønske om krig.

* *frisinnad* = liberal, uten fordommer.

Også i utlandet ble det bemerket at kvinnene var med i diskusjonen. Her er Kata Dalström og Ellen Key i skøyerbladet *Puck* (nr.6 1905)

Unionsoppløsningen:

Et godt eksempel på fredelig konfliktløsning

Intervju med Johanne Skog Gripsrud

Johanne Skog Gripsrud tror ikke vi ville ha tålt synet av en svenske hvis unionen mellom Norge og Sverige var brutt opp med krig. Selv ikke hundre år etter.

"Drømmen om nasjonal fred og frihet, det var det unionsoppløsningen dreide seg om", sier hun. Den 89 år gamle Sandneskvinnen har arbeidet for fred i snart seksti år. For henne er nettopp unionsoppløsningen mellom Norge og Sverige et bevis på at konflikter kan løses på fredelig vis. For 20 år siden skrev hun en bok om *Fredsarbeid og fredsarbeidere*. Der er hendelsene fra 1905 viet et eget kapittel.

Brev over grensen.

I boken forklarer Skog Gripsrud at det var viktig for nordmennene å få sitt eget konsulatvesen fordi dette var et organ som skulle ta vare på et lands interesser og prestisje i utlandet. Det var stadfestet i Grunnloven at dette var en rett landet hadde, men den svenske kongen mente nettopp det var en sak som både Sverige og Norge måtte være enige om. Da søkte hele den norske regjeringen avskjed, men også her satte kongen seg på bakbeina. Han ville ikke godkjenne statsrådenes avskjedssøknader, og svarte at han ikke kunne danne en ny regjering der og da. Det siste og avgjørende trekket kom med den norske statsministeren, Christian Michelsen, sitt tilsvaret den 7. juni. Meldingen kunne ikke vært klarere: hvis kongen ikke var i stand til å danne ny regjering, hadde han opphørt å fungere som norsk konge. "Det var vel temmelig freidig gjort å bruke kongens egne ord på den måten? Kong Oscar kunne vel blitt så sinna at han kunne gått til krig mot Norge av den grunn?" (*Fredsarbeid...*, s. 57). "Vi kan på mange måter si at den svenske kongen møtte seg selv i døren", smiler Johanne Skog Gripsrud.

Kvinnene nektet å tie

Drøyt to måneder etter 7. juni ble det avholdt folkeavstemning for eller imot fortsatt union med Sverige. Av 368.390 stemmer var kun 184 imot unionsoppløsningen. Norge var på vei til å bli et fritt land. "Men kvinnene ville også ha sitt å si. De skrev norgeshistorie da de arrangerte sin egen folkeavstemning etter at mennene hadde sagt sitt. Det var nesten like mange kvinner som menn som avga stemmer", forteller Johanne Skog Gripsrud.

Om det ikke hadde noe å bety for selve unionsoppløsningen, er det sikkert at kvinnenes markering fikk de norske styresmaktene til å love å ta kvinners rett til å stemme på alvor. Det skulle gå enda gå Åtte år før det var en realitet, men Norge var likevel et av de første landene som innførte full, allmenn stemmerett for kvinner.

Diktere for fred

"Det er stor uenighet blant de militære om bakgrunnen for unionsoppløsningen. I tiden før, skjedde det en stor grad av opprustning.

Johanne Skog Gripsrud

Mange militarister vil si at det er derfor det ikke ble krig. Men det var også krefter som spilte inn", sier Johanne Skog Gripsrud.

I boken *Fredsarbeid og fredsarbeidere* skriver hun at unionsprosessen var et resultat av en prosess som hadde foregått i flere tiår i Norge. "Mange krefter hadde medvirket i denne prosessen. Politikere fra den tida omkring århundreskiftet deler ansvar og ære med kunstnere, i særlig grad diktere, for den løsrivelsesprosessen som gikk for unionsoppløsningen." (*Fredsarbeid...*, s. 58)

"Bjørnstjerne Bjørnson er blant dem som arbeidet for en fredelig oppløsning. Karl Hjalmar Branting, som for øvrig vant Nobels fredspris i 1921, oppfordret svenske arbeidere til å gå til streik dersom kongen gikk til krig mot Norge. Bjørnson ønsket å samle inn penger til de streikende. Han var også en viktig talsmann for voldgiftsdomstol, hvor krig og fred blir løst ved dom, forteller Gripsrud.

At den gamle dikteren ligger hennes hjerte nær, er ikke vanskelig å skjønne. Det er med blanke øyne hun leser taktfast opp et utdrag fra Bjørnsons kjente dikt "Fred", som også er å finne i boken fra 1984. "Bjørnson ville oppdra folket, gi dem moral og gode verdier å se opp til. Han var en helt for oss, og er fremdeles min helt. Hans ord fenget over hele verden. Når han sa at slik vil vi ha det i Norge, gav det gjennomslag", sier hun.

Også dronningen var fredsforkjemper

Gripsrud påpeker i *Fredsarbeid og fredsarbeidere* at fredsfolk i Sverige og Norge samarbeidet veldig godt i tiden før unionsoppløsningen. Det ble lagt press på regjeringene på begge sider av grensen, avholdt folkemøter og demonstrasjoner. Men det var ikke bare på den offentlige arena at kong Oscar ble bønnfalt om å velge en fredelig løsning. "Dronning Sofie kommer visst ikke til å få noen bred plass i historikernes beretning om det som hendte i 1905. Men vi nordmenn kan gjerne minnes hennes holdning i de kritiske månedene, hennes utrettelige og varme personlige appell til kong Oscar og de ansvarlige svenske statsmenn om å velge fredens vei. Hvor utslagsgivende hennes ord var, det vet vi ikke og får heller aldri vite, men at det var mektige krefter som helst ville løse floken med andre midler det vet vi, og hver som hindret at de vant fram, skylder vi takk." (*Fredsarbeid...* s. 61)

Fredsarbeideren Johanne Skog Gripsrud mener unionsoppløsningen mellom Norge og Sverige er forbilledlig. Det er et syn hun blant annet deler med FNs generalsekretær Kofi Annan. Det er med stor frustrasjon hun har sett hvordan de siste årene har blitt stadig mer preget av krig. Men håpet om fred kan ingen ta fra henne.

Intervjuer: Cecilie Dybdahl, *Sandnesposten* 11. mai 2005. (Litt redigert)

Johanne Skog Gripsrud fyller 89 år 24. oktober 2005. Hun har arbeidet aktivt for fred siden 1948, tilknyttet IKFF. Yrke: Journalist og skribent. Forfatter av bøker om fred og fredsarbeid og om lokalhistorie. Redaktør for *fred og frihet* 1982-95. Kongens fortjenestemedalje for sin freds- og kulturinnsats. Æresmedlem av IKFF.

Johanne Skog Gripsrud, *Fredsarbeid og fredsarbeidere*, Universitetsforlaget 1984

GUL BÅT

Av Kjersti Scheen

Sommerminne: min store familie (mange søsken, tantebarn og tantebarns barn, egne barn og barnebarn) prøver alltid å få til å være sammen et døgn eller to midtsommerstid.

Lang strand, unger i mange aldre inn og ut på grunna og noen på dypet. En gul gummibåt med hvite årer. Ja, en. Det må det jo bli bråk av. Særlig ettersom halvparten av ungene er for små til å få lov til å være i båten, og et par-tre er så store at de for lengst får lov til å være nesten hvor som helst, og har brukt båten suverent og sikkert i mange år. Ville hyl stiger mot sommerhimmelen. Badeidyllen blir brutt. Det er blitt kamp om båten igjen.

- Ikke sant det er mest rettferdig at vi som er så store at vi *kan* bruke gummibåten får bruke den! sier sint jente med brune, lange fletter og hendene i siden. – Nei, for det er mest rettferdig at vi som er så små at vi nesten ikke har fått prøvd engang, får ha den! sier like sint jente, halvannet hode kortere og med gul sveis. – Vi som er seks og har redningsvesten på, skal ha båten mest. I alle fall mye!

Liten gutt på tre illskriker. Han får bare være i båten med vest og med voksen.

Nå er det en voksen som griper inn, og prøver å ordne saken i minnelighet, det vil si at alle blir sure, men rettferdig behandlet.

- Jeg synes vi skal *kaste* den gule båten på dynga! raser en tårevåt sjuåring. – Så *ingen* får den! - Ha ha, det kan vi gjøre med alle geværene og bombene også, hyler en stri-

lugg på ni, som akkurat har hørt de voksne diskutere. – Så blir det aldri krig mer!

- Og alle pengene, roper fetteren hans, som er åtte.

- Det går vel ikke, sier trettenåringen med flettene overlegent. – Hvis man skulle hive alt man ikke klarte å bli enige om hvem skulle ha, ble det jo ikke noen ting igjen av noe.

- Bang! brøler striluggen opphisset, han har mistet taket på hva de snakker om. – Bang, bang! Nå sprengte jeg alt i lufta, bang!!

Fra idyll til ekstremisme på sju og et halvt minutt.

Den gule båten, derimot, drev i god fart mot havet, og ble nesten mistet den dagen.

SOPHIEPRISEN 2005

til inuitlederen Sheila Watt-Cloutier

Av Edel Havin Beukes

Sophie-prisen for 2005 gikk til kanadiske Sheila Watt-Cloutier som de siste 10 årene har vært en av lederne for Inuit Circumpolar Conference (ICC) som internasjonalt representerer 155 000 inuitter fra Canada, USA, Grønland og Russland.

Miljøvernminister Knut Arild Hareide overrakte henne prisen ved et arrangement i den gamle Losjen 15.juni. Seremonien ved prisutdelingen var spennende og som vanlig vinklet direkte til prisvinnerens bakgrunn. Det startet med praktfulle bilder fra Arktis og musikk der harpen var hovedinstrument. Prisvinnerens datter og en medkunstner fremførte en inuit-sang basert på en særegen pusteteknikk. En praktfull "isbjørn" talte, sang og spilte til hennes ære. Mange barn og ungdommer deltok med tale, sang og dans. Leder for styret Elin Enge og prisvinneren holdt taler.

Sheila Watt-Cloutier er født i Nunavik i Canada og oppdradd tradisjonelt. Hun engasjerte seg tidlig i å bedre undervisningssituasjonen og helseforholdene for inuittene og var spesielt opptatt av å ta vare på tradisjonell kunnskap om bruken av og beskyttelse av jorda.

De siste forskningsresultater om klimasituasjonen har vist en skremmende rask nedsmeltning av isen i Arktis. The Arctic Climate Change Impact Assessment (ACIA) som ble publisert nylig, påviste at Arktis vil oppleve meget alvorlige og ødeleggende klimaforandringer i de kommende år.

Disse forandringene gjør seg allerede gjeldende i de arktiske strøk, men klimaendringene der vil også påvirke resten av verden økologisk, sosialt og økonomisk i framtiden.

Arktis og folkene som lever der er et slags barometer for miljø- og helsetilstanden globalt. Temperaturøkningen og spredningen av miljøgifter i arktiske områder har ikke bare alvorlige følger for naturen, men også for menneskers livssituasjon især for inuitkulturen. Deres levemåte står i fare for å forsvinne når isen smelter og permafrosten avtar.

Polarisen dannes f.eks. nå mye senere på året og brytes opp tidligere om våren. Dette skaper store problemer for mennesker og dyr. Det blir mindre tid til å jakte på isen og dyrene blir magrere. Elver og is blir uforutsigbare og farlige, slik at mange flere mennesker og dyr omkommer. Permafrosten smelter og gir meget skadelig erosjon og ødelegger bostedene og flystripene som er viktige kommunikasjonsentre for folk i Arktis.

Sheila Watt-Cloutier arbeider for å rette verdens oppmerksomhet mot de menneskelige lidelsene som følger av økte klimautslipp og miljøgifter, og vil bringe spørsmålet om menneskerettighetene til inuittene inn i kampen mot de menneskeskapt klimaendringene.

Hun arbeider med å få gjort landene ansvarlige for sine CO2-utslipp og for at bindende avtaler følges opp straks.

Hun vitner for tiden for "American Commission on Human Rights" og viser til at USA er medansvarlig for å ødelegge inuittenes livsmuligheter som resultat av landets enorme utslipp av drivhusgasser.

I 2005 ble hun med i den kanadiske "Round Table on Environment and Economy" som skal gi råd til den kanadiske regjering om oppfølgingen av Kyoto-avtalen.

Vi ønsker Sheila Watt-Cloutier til lykke med Sophie-prisen og med arbeidet for å ta vare på inuittenes kultur og livsmuligheter og å bedre miljøet globalt.

Sophieprisen ble stiftet av Jostein Gaarder og Siri Dannevig for 5 år siden. Prisen er blitt en viktig mulighet til å markere enestående miljøvernarbeid internasjonalt.

I 2004 fikk Wangari Maathai den. Fristen for å foreslå en kandidat til Sophieprisen for 2006 er 1. desember 2005. IKFFs landsstyre vil gjerne ha forslag på prisvinner for 2006 fra medlemmene.

XXXXXXX

Prosjekt for fred og menn

Av Trine Noh

IKFFs lag i Colombia, LIMPAL (Liga Internacional de Mujeres por la Paz y Libertad) arbeider med flere prosjekter knyttet til kvinner som fredsbyggere i et land som er herjet av interne konflikter. Situasjonen i Colombia har vært ustabil i flere tiår, men kvinnene nekter å gi opp arbeidet for å skape en fredskultur gjennom sine nettverksgrupper og kurs i menneskerettigheter og kapasitet.

Freden som ikke kom

Colombia er i dag det eneste landet på den vestlige halvkule der millioner av mennesker er drevet på flukt, terrorisert eller drept som følge av væpnet konflikt. Den vel 40 år lange konflikten har satt dype spor etter seg – landet har i dag ca. 3.090.000 internt fordrevne flyktninger (Flyktningerådet, 2004), hvorav halvparten er barn og unge.

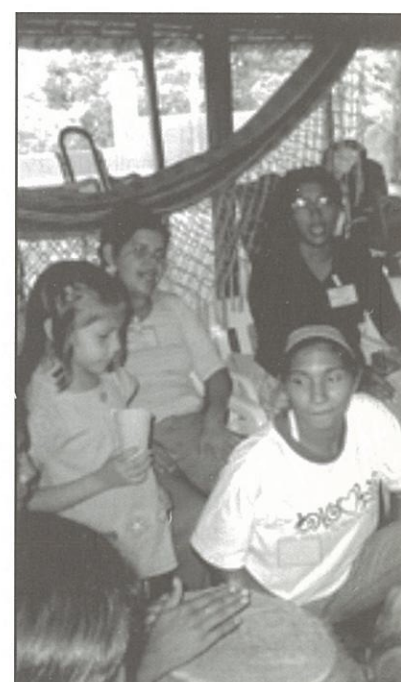
Det colombianske UD anslo i 2001 at 4 mill. colombianske borgere hadde emigrert, og at vel halvparten hadde oppgitt at de ikke ønsket å vende tilbake. Mens det hersket en bred fredsoptimisme på 90-tallet i Latin-Amerika, ble konflikten i Colombia ytterligere trappet opp, og årsakene til konfliktene er sammensatte.

De største hindringene for fred er intern makt-kamp i forhold til jordfordeling og de rike naturressursene, manglende straffeforfølgning av overgrep og samrøre/korrupsjon mellom politimyndigheter, militære og paramilitære grupperinger som har ført til om-

fattende strukturell vold overfor sivilbefolkningen. Store deler av Colombias befolkning er fratatt grunnleggende velferdsgoder, og mottar begrenset politisk og sivil samfunnsbeskyttelse. Vold mot sivilbefolkningen er omfattende, og trusler og bortføringer blir brukt som skremsel for å lamme ytringsfriheten (Amnesty, 2004).

Omfattende overgrep mot kvinner

I oktober 2004 kom Amnesty International ut med sin rapport om Colombia: *"Scarred bodies, hidden crimes: Sexual violence against women in the armed conflict."* Rapporten omhandler flere urovekkende historier om overgrep mot kvinner og påpeker flere grunner til at kvinner blir utsatt for vold. Ved å spre frykt for terror blant befolkningen er det lettere å skaffe seg militær kontroll, tvinge folk på flukt, ta hevn overfor motstandere (dels ved hjelp av det statlige maktapparatet) og å utnytte kvinner som sexslaver. Det anslås at 60-70 prosent av kvinnene i Colombia har vært utsatt for vold som en direkte konsekvens av den interne konflikten.

Menneskerettigheter i Colombia

og Eli Langset

Amnesty International hevder også at omfanget meldte overgrep er underrapportert, noe LIMPAL Colombia bekreftet ved vårt besøk i juni i år.

LIMPALs arbeid for å styrke kvinner og bygge en fredskultur

LIMPAL er en IKFF-avdeling som består av en gruppe kvinner som arbeider meget aktivt internt i Colombia og internasjonalt på flere områder. De informerer om situasjonen for kvinner i Colombia (kjempe mot fortieelse), styrker/bistår internt fordrevne ved å bygge opp nettverksgrupper og kurs, og forebygger nye overgrep ved å lære kvinnene om hvilke rettigheter de faktisk har ifølge lovverket, hvordan de kan være politisk aktive, og hvordan de kan bidra til å forebygge vold i hjemmet og i sine nærmeste omgivelser.

LIMPAL har hovedkontor i Bogota, med en ansatt og flere aktive frivillige, og to ansatte pluss flere aktive frivillige/engasjerte kursledere i kystbyen Cartagena de Indias. Kontorene er relativt beskjedne. I Cartagena holder de til i 5.etasje i en forlatt bygning uten fast tilgang på strøm og vann, men de har de nødvendige fasiliteter som PC og basisutstyr, og frivillige har nedlagt mange dugnadstimer til oppussingsarbeidet. LIMPAL får også noe støtte av en luthersk kirke i Peru, men mottar ellers ikke støtte fra bistandsorganisasjoner. De har derfor et imponerende engasjement og aktivitetsnivå, midlene tatt i be-

traktning.

IKFFs avdeling i Oslo samarbeider med LIMPAL og FOKUS om prosjektet knyttet til bygging av en fredskultur blant kvinner og unge i Colombia. Dette prosjektet består av en rekke opplæringsmoduler med temaer knyttet til kvinner og menneskerettigheter. Både sosiale, juridiske og psykologiske elementer er lagt inn i kursopplegget som holdes for nettverksgrupper av kvinner i landsbyer, forsteder og i byer der LIMPAL har etablert kvinnenettverk.

Internt fordrevne kvinner – basisbehov og fredsopplæring

Flertallet av disse kvinnene er internt fordrevne flyktninger fra andre steder i Colombia, og mange drev enkel jordbruksproduksjon før de ble truet/tvunget til å flykte. De internt fordrevne flyktningene har kun rett til støtte til livsopphold i tre måneder etter at de har flyktet, og flere hadde problemer med å skaffe seg de papirene som gir de rettigheter til denne støtten. Derfor er det sosiale aspektet ved kvinnenettverkene, og den konkrete sosiale/juridiske veiledningen i forhold til praktiske utfordringer knyttet til livsopphold, en viktig basis for at kvinnene skal få muligheter og være motivert til å delta på menneskerettighetsopplæringen og bedre egen livssituasjon.

Kursmodellen til LIMPAL bygger på forelesninger og gruppeveiledning med diskusjon, og LIM-

PAL legger vekt på å utdanne lokale kursledere i nettverksgruppene. Under vårt besøk fikk vi inntrykk av at LIMPAL hadde vært flinke til å bygge opp lokale ressurspersoner i nettverksgruppene, og deltakerne uttalte at deltakelsen i LIMPAL hadde betydd svært mye for dem, både i forhold til deres praktiske muligheter til å brødfø familien og mestre flyttingen fra landsbygda til forstedene i storbyen, og i forhold til deres stilling som kvinne i familien. Flere av kvinnene mente at de hadde muligheter til å bygge opp et alternativ til det turbulente samfunnet de var en del av, og enkelte ønsket å bygge opp egne produktive virksomheter. Dette vitner om livskraft og optimisme på tross av en vanskelig sosio-økonomisk situasjon.

Et stort problem i forhold til sosial mobilitet, spesielt for unge kvinner, er at tilgangen til utdanning i Colombia er svært begrenset. Høyere utdanning er forbundet med høye kostnader og et mangelfullt undervisningstilbud som ofte fordrer tilgang til private hjelpelærere eller "faddere" for å klare eksamen, noe familier under middelklassen ikke har økonomisk mulighet til.

Vi traff også enkelte svært frustrerte og taleføre kvinner i møtene med nettverksgruppene, og disse uttrykte skuffelse over at det internasjonale samfunnet hadde glemt deres konflikter. Gjennom kursing og veiledning ar-

beider LIMPAL med å utdanne ledere fra disse nettverksgruppene i freds- og menneskerettighetsarbeid slik at de kan arbeide for fred og rettferdighet på en måte som kan gi resultater på sikt, og på den måten få utnyttet sitt engasjement på en konstruktiv måte.

Det er utvilsomt et langt lerret å bleke i Colombia, både i forhold til ulikhetene og overgrepene i familiesfæren og på samfunnsnivå. Vårt inntrykk er likevel at LIMPAL er en av de organisasjoner som har gode forutsetninger for å lykkes ved at de tar vare på og utdanner kvinner på grasrotnivå og mobiliserer gjennom nettverksgrupper der formålet er å fremme fred og menneskerettigheter for hele befolkningen.

Etterord

Vi opplevde ellers besøket i Colombia som et varmt og inspirerende møte med den fargerike kystkulturen i Cartagena, med en vennlig befolkning, og erfarte ingen situasjoner der vi følte oss utrygge. LIMPAL har fremmet et ønske om å være arrangør for en IKFF-kongress i framtiden, både for å være vertsland for en organisasjon de har stor respekt for, og for å sette fokus på de positive prosessene som er igang i Colombia, blant annet via nettverksgruppene og styrkingen av kvinners kunnskap om sine menneskerettigheter.

NYTT FRA AVDELINGENE

Hedmark-Oppland avdeling av IKFF (H/O avdeling) har siden den ble stiftet sent på høsten 2004 nå stabilisert seg med 40 medlemmer-støttemedlemmer. Ivrige og arbeidssomme er de med sin leder Grethe Nielsen i spissen.

Fra 28.april til 4. mai i år arrangerte de en fredsutstilling på Stange bibliotek. Selv om ikke frammøtet var så stort som ønsket, vakte utstillingen positiv begeistring fra de som var til stede. Dessuten er Grethe svært offensiv overfor lokalpressen, slik at en kan håpe på bedre oppslutning på arrangementer etter hvert som avdelingen og dens virksomhet i fredens tjeneste blir kjent i miljøet. Utstillingen vandrer nå videre (først til Oslo) så flere kan få glede av den.

Ellers har avdelingen i sin korte levetid hatt flere stands på gater og torg, og som sagt er lederen flink til å holde lokalpressen underrettet. De har tilbudt seg å arrangere årsmøtet i IKFF til neste år. Det gleder vi oss til.

Sommermøtet til H/O-avdelingen ble holdt hos en av medlemmene som bor på Helgøya. Referatet forteller om et livlig og interessant møte, både til nytte og hygge. Landsleder var til stede og kan fortelle om en flokk interesserte og interessante kvinner som betyr et stort pluss for IKFF-Norge.

Sandnes avdeling av IKFF er en aktiv avdeling også med om lag 40 medlemmer, men i motsetning til nykomlingen på Hamar har den eksistert siden 1947. Også der har vi medlemmer som bevisstgjør lokalpressen om sitt arbeid og sine arrangementer. Og arrangementer har de mange av. I år har de fokusert på vårt 90-årsjubileum og på 1905-markeringen med utstilling og presseomtale.

Avdelingen for **Oslo og Akershus** har som kjent fått nytt og ungt styre som ble konstituert i juni i år. De er arbeidssomme og arbeidsglade og har mange planer for virksomheter fremover.

Krigens Kremmere

Av Grethe Nielsen

Å gjøre godt garanterer ikke finansiell suksess. Å være mindre opptatt av etiske verdier betyr ikke finansiell ødeleggelse. Det er trist og nesten uholdbart å tenke på - derfor fortrenger jeg det for det meste – at vår ufortjente plassering på jordkloden skal resultere i et kjempejag etter enda mer penger, penger, penger.

Fra mars 2003 til mars 2004 økte det norske oljefondets investeringer i verdens største våpenprodusenter (20 i USA, 9 i Storbritannia, 9 i Japan, 2 i Frankrike, 1 i Italia, 1 i Canada, 1 i Tyskland og 1 i Sverige) med 89,4 prosent, fra 5,9 milliarder til 11,2 milliarder. Nå har det gått et år til og investeringene bare fortsetter å øke. For det gir penger i kassen, som så investeres i nye aksjer.

Våre fremtidige pensjonspenger yngler altså, på bekostning av liv og lemmer langt borte fra våre velfylte mager og bortskjemte liv. Klasebombene blir sluppet over Afghanistan og før det over Kosovo, og sprer død og ødeleggelse. Når framtidige barn blir skadet og drept av ude-tonerte bomber, er oljefondets investorer pinlig klar over hva de gjør, når de fortsetter å investere i klasebombeprodusenten General Dynamics. Sover våre folkevalgte eller er det bevisst politikk?

Til tross for at krigsindustrien er en kjempetor pengemaskin, hvor Norge tar sin del av kaka, og oljeinntektene er mangedoblet, til stor sorg for de fattigste landene, nøyer vi oss ikke med det. Vi har våre egne bedrifter som lager en god del ufordragelige våpen, bl.a. det svært omstridte våpen MK-201 som Nord-Watch skrev om så tidlig som i 2001. Dette er en kule som er konstruert slik at den utvider seg når den treffer menneskekroppen. Slik ammunisjon er forbudt etter Haagkonvensjonen. Dette har imidlertid ikke hindret Namu, som ligger på Raufoss, fra å selge slik ammunisjon til det amerikanske mili-

tæret, slik avisen Nationen har avdekket. Den norske stat eier 45 % av aksjene i Namu.

Vi har et generelt norsk forbud mot å selge våpen til land i krig, men det gjelder ikke NATO-land. Vi solgte i 2002 for over 300 millioner kroner til USA. Salget øker fra år til år. Det er eksplosivt (Defence News, Stockholm International Peace Research, Norges bank/ Det Norske Petroleumsfonds aksjeportofølje).

Til tross for alt dette og økningen av den offentlige fattigdommen, som også er et resultat av høyredreiningen i politikken på både venstre- og høyresiden i verdens politikk, er det nesten ingen debatt om saken i Norge. Vi må våkne opp. Det er ikke sikkert at våre etterkommere blir så glade over at pensjonene deres blir betalt med penger tjent på så liten fantasi og manglende innlevelse i andres lidelse. Det går an å investere våre penger på en mye bedre måte. Det blir kanskje mindre å tjene, skjønt det er ikke så sikkert, men det vil helt sikkert gi en bedre følelse for etterslekten. Givergleden etter flomkatastrofen i jula, viser med all tydelighet at det norske folk har de beste inntensjoner for å hjelpe til i behold. Det har jeg hevdet hele tiden.

Så kjære politikere!!! La oss slippe å være krigens kremmere!

Nobels fredssenter på Vestbanen åpnet

Av Edel Havin Beukes

Den gamle fredete Vestbanestasjonsbygningen i Oslo har blitt innredet til et multimedia-senter med fokus på Nobelprisen og Nobelprisvinnere gjennom over 100 år.

Nobels Fredssenter ble åpnet 11.juni 2005 med en spennende seremoni i friluft foran hovedbygningen med det svenske og norske kongepar og andre gjester tilstede. Kongefamilien ankom med båt til Rådhuskaia under salut fra Akershus festning. På en bro over inngangspartiet sto dirigenten som dirigerte rådhusklokker, orkester, salutter, blåsere som sto i vinduene på Vestbanebygget og dansere som danset horisontalt nedover fasaden til bygget, sikret med tau. Det var godt vær og stor stemning.

Geir Lundestad talte fra Nobelinstituttet, leder for Nobelkomiteén Ole Danbolt Mjøs og Nobels fredsprisvinner for 2004, Wangari Maathai, holdt også korte taler. Gjestene ble vist rundt i utstillingen og fikk bevertning i et telt på det gamle sporområdet.

Blant gjestene var representanter for de fire norske, internasjonale fredsorganisasjonene som har hatt fredsprisvinnere. International Peace Bureau (IPB), Pugwash, Leger mot atomvåpen (IPPNW) og Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF, WILPF).

Utstillingen er verd et besøk. Med stor vekt på elektroniske hjelpemidler har den en utforming som krever litt tid og innsats fra tilskueren. Jeg sørget for å få med meg

Wangari Maathai

det som var av stoff om de tre WILPF-medlemmene som gjennom årene har fått Nobels fredspris, nemlig Jane Addams, Emily Greene Balch og Alva Myrdal.

Den siste vinner av Nobels fredspris, som var Wangari Maathai for 2004, hadde fått en spesiell plass på ut-

stillingen. Neste år vil denne plassen gå videre til vinneren i 2005.

De fire innbudte fredsorganisasjonene. De sitter på de plassene de kongelige satt på!

Rettelse!

I Reidun Astrid Nydals artikkel fra India i siste nummer har jeg oversatt en rettelse jeg burde ha sett. Det gjelder det bryllupet hun forteller om der det står 100 gjester, det skal selvfølgelig være 1000, burde ha skrevet det med bokstaver da hadde jeg ikke begått en slik feil, undskyld. GTL

Tv-aksjonen 23 oktober 2005

"Vi drømmer om en verden uten vold mot kvinner"

"Vi drømmer om en verden uten vold mot kvinner."

IKFF støtter kvinneprosjekter i samarbeid med andre seksjoner i Libanon, Colombia, Belarus. En gledelig nyhet er at IKFF, gjennom TV aksjonen 2005, er innstilt til å få bevilget midler til to nye internasjonale prosjekter, et i Libanon og et i Belarus.

Bekjempelse av handel med kvinner, Hviterussland

IKFFs samarbeidsorganisasjon er The Belarusian Charitable Fund for "Children and Chernobyl (BCF)".

Hviterussland er et diktatur med sterke patriarkalske tradisjoner. Kvinnene er likestilt når det gjelder utdanning og arbeid, men har likevel alt ansvar for barn, syke og gamle i hjemmene. Det statlige sosiale arbeidet er dårlig utviklet. BCF har som sin hovedoppgave å hjelpe barn fra de radioaktive sonene til ren mat, legebehandling og helseferier.

270 jenter skal i løpet av prosjektet ha vært med på opplæringsprogram/seminar om hvordan de selv kan bidra for å bekjempe vold og menneskehandel.

To dagers-seminarene har som mål å lære opp 40 kvinner som etterpå skal sendes ut for å holde dagkurs for unge jenter i ungdomsskoler og videregående skoler. Innholdet i seminaret er å gi kunnskap om trafficking.

Kompetanseheving for unge kvinner i Libanon

Samarbeidsorganisasjon: WILPF Lebanon.

Prosjektet går ut på å styrke unge kvinners mulighet til å ta høyere utdanning eller komme ut i jobb ved å forbedre deres kunnskaper i engelsk og fransk. Grunnet den lange konflikten i Libanon, har mange unge kvinner ikke fått en tilstrekkelig utdanning, siden den nasjonale og den individuelle økonomien er preget av konflikten. Som en konsekvens har utdanning blitt et nedprioritert tema, noe som spesielt rammer kvinner.

Ved å tilby språkkurs der deltagerne vil bli kjent med FNs resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet, i tillegg til å lære å skrive jobbsøknader, vil WILPF Norge og WILPF Libanon bidra til å styrke unge kvinners stilling i Libanon. Et annet aspekt ved prosjektet er å være brobygger mellom unge kvinner i den arabiske og den vestlige verden. Ved å bli bedre kjent med hverandres kultur ønsker partnerne å motvirke fordommer som er et økende problem i begge samfunn.

I tillegg til de målene prosjektene ønsker å realisere, er dette også et viktig samarbeid mellom WILPF-seksjoner i Nord og Sør. For mer informasjon om prosjektene, kontakt Liss Schanke.

Hentet fra FOKUS hjemmesider: www.fokuskvinner.no

XXXX

FN sparket ansatte etter seksuelle overgrep i Burundi
19. juli, 2005 - (BBC) To soldater fra FNs fredsbevarende styrker i Burundi er blitt sparket etter å ha hatt sex med kvinner i prostitusjon og mindreårige. FNs talsperson Penangnini Toure sa at de to soldatene er blitt funnet skyldig i brudd på tjenestereglementet som forbyr sex med mennesker i prostitusjon.
<http://www.peacewomen.org/news/Burundi/July05/UNSexAbuse.htm>

Afghanistan: Vold mot kvinner er dramatisk, sier FN ekspert
18. juli, 2005 - (UN) Tvungne barneekteskap med psykisk og seksuelle overgrep, offentlige henrettelser av kvinner på ordre fra lokale råd, jenter som brenner seg selv til døde i desperasjon over at overgriper ikke blir straffeforfulgt - vold mot kvinner i Afghanistan er et dramatisk problem som må bli satt på dagsorden nå, sier en FN-ekspert.
<http://www.peacewomen.org/news/Afghanistan/July05/DramaticViolence.htm>

IKFFs landsmøte 2005

Referat av Mari Holmboe Ruge

Årets landsmøte ble holdt 28. og 29 mai i Storgt. 11, Oslo. Det var gledelig god deltakelse denne gangen, vel 25 stykker fra ulike landsdeler var med en eller begge møtedagene.

Den åpne delen av møtet var denne gang viet TV-aksjonen 2005, "Drømmefanger". Dette blir presentert annet sted i bladet

Liss Schanke presenterte IKFFs internasjonale prosjekter. Vi har nå fire slike prosjekter for 2005 og 2006. FOKUS-finansiert: Libanon og Colombia. TV-aksjonsfinansiert: Libanon og Belarus. Vi har samme modell for alle prosjektene: samarbeid med IKFFs søsterseksjoner i land som er støtteberettigete. Prosjektene kan være gode tiltak for å rekruttere unge medlemmer. Hun mente at en må rekruttere via meningsfylte konkrete aktiviteter – ikke via generelt organisasjonsarbeid. Flere av prosjektene er omtalt i *fred og frihet*.

Liss la vekt på følgende elementer som preger IKFF:

Erfaring med internasjonalt samarbeid i 90 år, et helhetlig perspektiv på fred og frihet med likestilling og miljøvern i sentrum.

En oppfølging av 1325 – med vekt på kvinners stilling som ofre for krig, konflikt og postkonflikt, som ressurser i forebygging og løsning av konflikter og krig, og gjenoppbygging etter krig og konflikt. IKFF har en viktig rolle i å få fram dette dobbeltperspektivet.

Landsmøtet godkjente styrets årsmelding og regnskap for 2004, og fikk referert imponerende årsmeldinger fra avdelingene. Dette året har vi fått en gledelig vekst, med opprettelse av avdelingen for Hedmark og Oppland. Utdrag fra disse står annet sted i *fred og frihet*. Medlemstallet holder seg stabilt på ca 400. Regnskapet viser driftsunderskudd også for 2004. Det skyldes i hovedsak at kontordriften koster mer enn inntekten fra medlemskontingenten. Men i 2004 brukte vi også midler til å finansiere deltakelse på

WILPFs internasjonale kongress i Gøteborg. Noen gaver fra medlemmer gjorde dette mulig. IKFF ble godkjent som mottaker av skattefrie gaver i 2004. Vi håper at flere medlemmer da blir stimulert til å gi et ekstra bidrag til arbeidet.

Den internasjonale kontingenten er økt fra 2005. Landsmøtet drøftet en økning av vår egen medlemskontingent i den sammenheng. Etter en lang debatt vedtok landsmøtet:

1. Normalkontingenten settes til 300 kr.
2. Redusert kontingent settes til 200 kr. Spesifikasjonen om at dette gjelder pensjonister og studenter faller bort. Alle som kan, oppfordres til å betale normalkontingent.
3. Muligheten til å gi en gave markeres tydelig på giroblanketten.
4. Økt internasjonal kontingent som årsak til kontingentheving markeres på giroblanketten.
5. Lokale avdelinger som selv krever inn kontingent, skal få tilsendt landsstyrets tekst på giroblanketten, for å sikre en mest mulig ensartet informasjon til medlemmene.

Sjeldnere landsmøter.

Det var kommet et forslag om å redusere hyppigheten av landsmøtene for å få større oppslutning. Gjennom en lang debatt kom det fram at den tanken *ikke* hadde tilslutning. Men det var tydelige ønsker hos flere om å endre formen på landsmøtene, for å gjøre dem mer attraktive for de som må reise langt, og for de som er interesserte, men ikke medlemmer av IKFF. Det vil bl.a. bety å bruke mer tid og krefter på faglige og politiske spørsmål, og mindre på "årsmøtesaker". Landsstyret skal se på den saken.

Nytt arbeidsprogram 2005-06 ble vedtatt. Se egen artikkel.

Uttalelser fra landsmøtet.

Landsmøtet vedtok ingen uttalelser. Landsstyret har fullmakt og plikt til å ta opp saker utad etter behov og når situasjonen gjør det naturlig.

Valg

Landsleder: Edel Havin Beukes
Nestleder: Mari Holmboe Ruge

Styremedlemmer:	Tone Marie Falch Karin Aanes Berit Oldeide (Sandnes) Anne Kjersti Bjørn. Lene Nilsen (Oslo/Akershus)	Guri Tambs-Lyche Elin Christiansen (Oslo/Akershus)
Varamedlemmer:	Sidsel Andersen Eli Bergsvik (Bergen) Grethe Nielsen (Hedmark-Oppland)	IEC-medlem: Liss Schanke IEC 1. vara Tone Marie Falch IEC 2. vara Edel Havin Beukes
		Revisor: Gry Hovland (gjenvalg) Redaktør: Ellen Elster (gjenvalg)

Sammendrag av IKFFs arbeidsprogram 2005-06

Programmet er konsentrert om fem hoved-områder:

1. FRED OG FREDSKULTUR.

Kvinner, fredsbygging og konfliktløsning.

IKFF skal jobbe videre for å få Forum Norge 1325 til å bli et aktivt informasjons- debatt- og lobbyorgan for fremme av resolusjonen i norsk utenriks- og internasjonal politikk.

Fredsundervisning, oppdragelse til fred, fredsforskning.

Sandnes IKFF skal systematisere sine erfaringer med fredsundervisning i praksis. Det bør bli et aktivt samarbeid med Norges Fredsråd om dette.

2. NEDRUSTNING og SIKKERHETSPOLITIKK.

Norsk sikkerhetspolitikk.

IKFF vil

- delta i debatten om norsk sikkerhetspolitikk og gjøre lobbyarbeid i Stortinget.
- fortsatt motarbeide at Norge sender militære styrker ut i folkerettsstridige kriger.
- belyse norsk våpenproduksjon og våpenhandel, i samarbeid med Norges Fredsråd.
- arbeide for å få på dagsorden den militære sektors virkning på mennesker og naturgrunnlag. Her arbeider IKFF sammen med ForUM.

Kjernefysiske våpen og atomkraft.

IKFF vil

- samarbeide med Nei til Atomvåpen, Leger mot atomvåpen og andre om dette.
- fortsatt motarbeide at Det internasjonale atomenergibyrådet IAEA skal ha bruk av atomenergi i sitt mandat, og for å endre

samarbeidsavtalen mellom IAEA og WHO.

- følge atomkraftvirksomheten på Kjeller og i Halden, problemene ved det radioaktive avfallet derfra.
- informere om virkningene av ioniserende stråling, og av bruk av uranvåpen (utarmet uran, depletet uranium).

Sandnes IKFF utarbeider et studieopplegg på grunnlag av Eva Fidjestøls bok om uranvåpen.

Opprustningen av verdensrommet.

IKFF vil markere den internasjonale aksjonsdagen i oktober 2005. Det store radaranlegget i Vardø skal inkluderes i denne sammenheng.

Demilitarisering av land og territorier.

IKFF støtter fortsatt kampen mot den militære øvingsvirksomheten i Troms, Finnmark og Hedmark, og for å hindre ytterligere militær virksomhet i samiske områder.

3. ØKONOMISK OG SOSIAL RETTFERDIGHET OG DEMOKRATI.

Feminisering av fattigdom.

IKFF vil fortsatt motarbeide økonomisk og militær globalisering, med særlig vekt på konsekvensene for kvinner. Her bør vi samarbeide med andre organisasjoner, bl.a. Norway Social Forum.

Demokrati i samfunnet.

IKFF vil motarbeide tendenser til innstramning av demokratiske rettigheter og begrensning på ytringsfrihet, som ledd i "kampen mot terror".

Gjeldsslette og Fredsskatt.

IKFF støtter arbeidet for rett til økonomisk militærnektning (fredsskatt) og arbeid for gjeldsslette til de land som trenger det. Mye av det politiske arbeidet i Norge om dette foregår på lokalplanet og eigner seg til lokal aktivitet.

4. BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG MENNESKELIG SIKKERHET.

Oppfølging av Rio-prosessen

IKFF følger arbeidet i FN i 2006 og 2007. Hovedtemaer her blir: klima, energi og industri, forurensning. IKFF markerer også 20-årsminnet for Tsjernobyl-katastrofen.

5. FRIHET OG MENNESKERETTIGHETER.

Handel med kvinner og prostitusjon.

IKFF deltar i nettverket mot prostitusjon. Vår

representant skal legge spesiell vekt på de internasjonale aspektene ved denne saken.

Palestina/Israel konflikten.

Arbeidet i IKFF Norge har vært lite systematisk. Vi forsøker å komme i gang igjen i denne perioden, med en liten åpen arbeidsgruppe.

FN-spørsmål

IKFF fortsetter å følge arbeidet i FN: særlig FN generelt, Kvinnekommisjonen (CSW), atomnedrustning (NPT), og bærekraftig utvikling (CSD). Vi bør dessuten ha noen som følger FNs menneskerettighetsarbeid i Geneve (HRC).

Hele arbeidsprogrammet blir lagt ut på IKFFs hjemmeside www.ikff.no og kan fåes tilsendt fra kontoret. Alle medlemmer ønskes velkommen til å delta i de oppgavene de er mest interessert i. Ta kontakt med kontoret.

ForUM for utvikling og miljø

Av Edel Havin Beukes

Forum for miljø og utvikling er et nettverk av mer enn 50 frivillige organisasjoner som arbeider med freds-, miljø- og utviklings-spørsmål. IKFF er en av disse organisasjonene. Morten Eriksen er daglig leder og Halle Jørn Hansen er styreleder. Morten Eriksen skal ha permisjon høsten 2005 for å være rådgiver for Wangari Maathai. Fram til 2007 er IKFF representert i styret ved Edel Havin Beukes.

Arbeidet foregår i arbeidsgrupper. Temagrupper får mest ressurser. De er: Handel og WTO, Ferskvann, Bedrifters samfunnsansvar, Matsikkerhet og jordreform og Bærekraftig produksjon og forbruk. ForUM har også 3 samarbeidsgrupper for Klima og energi, Biomangfold og Fred og bærekraftig utvikling.

IKFF er aktive i følgende arbeidsgrupper: Ferskvann, Fred og bærekraftig utvikling og Klima og energi. For tiden har ikke IKFF kapasitet til mer, men hvis noen av våre medlemmer har lyst til å delta i en arbeidsgruppe eller jobbe med noen av de temaene som er aktuelle, så si fra til IKFF-kontoret.

Sommeren og høsten 2005 har det vært noen større møter som ForUM, organi-

sasjonene og arbeidsgruppene i ForUM har engasjert seg i, slik som Milleniumstoppmøtet i FN i september og Hovedrådsmøtet i Verdens handelsorganisasjon (WTO) i Geneve i juli.

Våren 2006 vil det bli møter i forbindelse med CSD-14 (Kommisjonen for bærekraftig utvikling) som er viet temaer som energi, klima, forurensning og industri. Forberedelsene til CSD-14 er i full gang i ForUM.

ForUM forsøker også å legge forholdene til rette for at representanter for bl.a. afrikanske organisasjoner kan møtes og diskutere felles posisjoner på tvers av landegrensene og forberede seg og delta i NGO-arbeidet i forbindelse med viktige internasjonale møter. ForUM sender også norske deltagere som observatører til internasjonale møter, med delvis økonomisk støtte.

IKFF har vært medansvarlig for uttalelser og utredninger de siste årene for de sakene arbeidsgruppene jobber med.

ForUM har egen hjemmeside: www.forumfor.no Her kan du lese mer!

Fra **FN**

Feilslått tilsynskonferanse

Av Helge Hagelund

Tilsynskonferansen for Ikkespredningsavtalen ble en diplomatisk fiasko. Konferansen ble avholdt i New York 2-27. mai, med deltakelse fra ca.150 nasjoner. Etter uker med diplomatisk uthaling ble konferansen avsluttet uten at et eneste resultat ble oppnådd.

Konferansen kom ikke til enighet om et eneste tiltak for å hindre spredning og sikre nedrustning. Det ble ikke truffet vedtak for å sikre avtalen mot utmeldinger. Det ble ikke sagt noe om hvordan atomvåpenmaktene India, Pakistan og Israel kan knyttes nærmere til avtalen. Det ble ikke engang avtalt hvordan avtalen kan styrkes gjennom rapporteringsplikt og årlige oppfølgingsmøter. Fordi konferansen ikke kunne enes om noe som helst, ble det i realiteten tatt flere skritt tilbake, og avtalen er svekket.

Fremst blant de formelle snubletrådene var uenighet om å referere til erklæringene fra 1995 og 2000 angående tiltak for full atomvåpennedrustning, og å behandle spørsmål angående Israels atomvåpen. Land i den alliansefrie bevegelsen, med Egypt i spissen, ville ha med begge deler, mens USA satte foten ned. Dette medførte at konferansen snublet allerede i starten, og det varte 1 ½ uke før partene kunne enes om en dagsorden. Etter dette ble arbeidet i de tre hovedkomiteene (nedrustning, ikke-spred-

ning, tilgang på sivil atomenergi) ytterligere forsinket på grunn av uenighet om temaene for underkomiteene. Komiteene kom først i gang 19. mai.

Det må ha vært flere land som ut fra ulike motiver har ønsket å svekke avtalen. Bush-administrasjonen ønsker ikke å la seg binde av multinasjonale nedrustningsforpliktelser, men vil selv sitte i førersetet. USA støtter ikke Prøvestansavtalen, som de selv var med på å inngå, men ikke vil ratifisere. Derfor har verdens ledende militærmakt USA et stort ansvar for den feilslåtte konferansen. De var ikke alene. USA har sannsynligvis hatt ryggdekning fra de andre atomvåpenstatene. Atomvåpenstatene vil ikke forplikte seg til å avstå fra å modernisere sine atomvåpen-systemer, og de vil selv bestemme sine atomvåpenstrategier. I tillegg kan enkelte ikke-atomvåpenstater tenkes å manøvrere for å skaffe seg handlingsrom til å utvikle atomprogram som kan bane veien for en mulig atomvåpenkapasitet. Irans skjulte atomprogram kan tolkes slik. Iran motsatte seg å ble referert til som problem. Egypt, som la så mange formelle hindringer i veien for konferansens framdrift, er et land med sterk atomkompetanse.

Til tross for de manglende resultatene: Mange aktører på konferansen har utført et intenst forarbeid, i omfattende kontaktforhold. Viktige forslag er satt på dagsorden. Den internasjonale atomvå-

penmotstanden er betydelig, også i etablerte og offisielle kretser. Tilbakeslaget på konferansen vil ikke stoppe de kreftene som arbeider for å fjerne atomvåpnene.

(Fra NTA-avisa, juni 2005. Artikkelen er noe redigert)

Globale nedrustningsorganisasjoner klandrer USA

Et nettverk med over 2000 organisasjoner fra 90 land klandrer USA og andre atomvåpenstater for at man mislyktes med å styrke det globale ikke-spredningsregimet for atomvåpen i løpet av den fire uker lange Tilsynskonferansen for Ikkespredningsavtalen i FN. I en felles pressemelding sier blant annet Susi Snyder, generalsekretær i WILPF:

-USA hadde fire uker på seg til å vise internasjonalt lederskap for ikke-spredning av atomvåpen. Men det eneste de har vist er et demokratisk underskudd. Det er tydelig at den amerikanske delegasjonen ikke hadde noe ønske om styrke avtalen. I stedet brukte de fire uker bak lukkede dører på å nekte å vedkjenne seg avtaler som de inngikk for 5 og 10 år siden. De har forhindret alle saksdiskusjoner ved å kjekle om utdaterte møteprosedyrer. De har demonstrert en uvilje mot å inngå kompromisser og en manglende vilje til å forbedre det globale ikke-spredningsregimet.

- Det er beleilig å skylde på Iran og Egypt og deres støttespillere for sammenbruddet på Tilsynskonferansen for Ikkespredningsavtalen. Men det omgår spørsmålet. Egypt, for eksempel, har vært veldig tydelige på viktigheten av å anerkjenne tidligere avtaler og å bringe Israel inn i avtalen. Og Iran har konsekvent støttet en atomvåpenfri sone i Midt-

WILPF-nytt

Redigert av Tone Marie Falch

Internasjonalt WILPF møte International Executive Committee Meeting- (IEC)

IEC møtet finner sted fra 1-4 september 2005 i Geneve. Fra IKFF i Norge reiser Liss Schanke og IEC representant, vara Tone Marie Falch,

IEC-møtet vil gjennomgå de ulike rapporter for perioden som er gått fra arbeidet i de ulike land og komiteer. Foruten jobbing med arbeidsprogrammet, er en av sakene som skal opp den internasjonale kontingenten, vedtatt av Kongressen 2004. Den internasjonale kontingenten skiller mellom seksjoner i nord og sør, men ikke mellom antall medlemmer. Dette betyr at kontingenten pr. medlem blir veldig mye høyere for eksempel i Norge enn i USA. IKFF i Norge vil ta opp dette under møtet.

Som mange sikkert vet, foregår det verden over markeringer av WILPFs 90 års jubileum. Dette vil også bli markert under IEC møtet.

1325 e-post nyhetsbrev

1325 Peacewomen e-post nyhetsbrev gjennomgår for tiden en evaluering for å forsikre seg om at det er et nyt-

tig redskap i å fremme full implementering av FNs sikkerhetsresolusjon 1325.

Det elektroniske 1325 PeaceWomen nyhetsbrev har nå rundt 1,395 abonnenter som representerer 101 land. Sammen med lesergrupper fra andre e-post lister som det elektroniske nyhetsbrevet blir sendt til, så mottar rundt 3,680 personer 1325 PeaceWomen e-post nyhetsbrev jevnlig.

Det betyr at en er kommet en lang vei fra det første nummer i mai 2002 med 300 abonnenter.

Den foreløpige evaluering viser at nyhetsbrevet gir gode informasjon om SR 1325 og spesielt tema om kvinner, fred og sikkerhet. Med nyttige artikler, rapporter, analyser, er det elektroniske nyhetsbrevet en nyttig informasjonskanal. Samtidig som flere lesere etterlyser mer informasjon om 1325 implementering suksesser, kvinnelige fredsarbeidere i konfliktområder, kvinner i Stillehavsområdet og samarbeid mellom kvinnegrupper i Nord og kvinnegrupper i Sør.

På det nåværende tidspunkt er nyhetsbrevet kun tilgjengelig på engelsk. Hvis du ønsker å motta et elektronisk

nyhetsbrev, send en e-post til: 1325news@peacewomen.org.

Hvis du ønsker å delta i evalueringen, kan du sende en e-post til 1325news@peacewomen.org.

Bosnia og Herzegovina: etter folkemordet, kvinners arbeid er å gjenoppbygge

17. Juli, 2005 - (WeNews) I begynnelsen av juli besøkte tusener stedet i Bosnia og Herzegovina hvor ektefeller, sønner, og brødre ble drept i det største folkemordet i Europa siden 2. verdenskrig. Nå forsøker kvinnene i Srebrenica å jobbe for å fremme et liv ut av ødeleggelsene. <http://www.peacewomen.org/news/BosniaHerzegovina/Jul05/AfterGenocide.htm>

E-post

La oss få vite om du har e-post, evt. hvilken adresse. Da kan vi få sendt informasjon til deg.

Obs

Uranboka koster kr. 50,- + porto kr. 22 pr. hefte

østen. Begge disse tiltakene ville ha styrket ikke-spretningsregimet. Når USA nekter i det hele tatt å diskutere disse spørsmålene, da er det de som saboterer avtalen.

(Fra Pressemelding fra ABO-LITION 2000 – et globalt nettverk for å eliminere atomvåpen)

TAKK og TAKK

Vi takker Solvei Fjæstad for gave til IKFF stor kr. 10 000,-

Se også neste nummer!

BOK- ANMELDELSER

Wolfgang Büscher:

Berlin-Moskva

En reise til fots.

Aschehoug

En tysker gikk (gikk for det meste) fra Berlin til Moskva og opplevde ting som ble til bok, som ble oversatt til norsk; slik at de av oss som heller opplever tingene fra sofakroken (eller kanskje i et fly- eller togsete) kan være med på turen.

Han gikk fra Berlin i varmt sommervær som ble varmere og varmere etter hvert som han kom østover. Nesten uutholdelig varmt ble det til tider. Vått ble det også, for han opplevde jo regn og tordenvær underveis ganske ofte. Han ankom Moskva samtidig med høstens første snø.

Så langt om været. Han opplevde mennesker og dyr, busser og tog også, og han beskrev alt så man syns man ble kjent med menneskene, kjente lukten av dem og lærte litt om deres dagligliv, deres forhold til hverandre og til fortid (2. verdenskrig) og framtid, politikk og personlig liv, gleder og, ikke minst problemer og vansker. Vandreren egne følelser og tanker underveis får leseren også del i uten at han virker selvopptatt.

Han henfaller ikke til detaljerte landskapsbeskrivelser, men gir allikevel leseren et sterkt inntrykk av øde og vide sletter, tette, mørke skoger, enslige bondegårder, små husklynger, landsbyer og større og mindre byer. Han overnattet på ymse steder – fra gisne låver, skur og uthus til private hjem, mer eller

mindre skumle herberger og dyre førsteklasses hotell og under åpen himmel. Han spiste seg ikke alltid mett, og maten kunne variere fra vestlig "fast-food" til merkelige og uvante lokale retter (og drikkevarer), bær og røtter.

Alt virker ganske fremmedartet, men av til glimter det til av noe kjent og universelt både for den tyske vandreren og for hans lesere.

Boken er lettlest uten å være lettvin, og det er definitivt en "annerledes" reisebeskrivelse.

SiA

Til alle murmeldyr og markmus her i verden

En bok av indiske Arundhati Roy.

Pax forlag

Først av alt vil jeg takke Anna Sveberg Eggen, vår nyooprettede Hedmark/Oppland's avdeling av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihets grand old lady, for at hun under en forfriskende og innholds- og lærerik telefonsamtale i februar i år fortalte meg om den indiske forfatterinnen Arundhati Roy.

Sjelden har jeg følt et slikt søskenskap som med denne forfatterinnen, uten sammenligning for øvrig, som med sin krystallklare analyse av vår nye forvirrende virkelighet setter ord på alt det som jeg bevisst og mange ganger ubevisst skyver bort fra mine daglige gjøremål. Hun setter ord på årsakene til vår kaotiske nåtid som jeg øyeblikkelig gjenkjenner som sannhet. Tidligere fragmentariske infor-

masjonsbiter gjenkjennes øyeblikkelig, (og fra min side), nye, uoppdagede, gruoppvekkende opplysninger føyer seg til min viten.

Men all denne viten virker ikke som tunge steiner som truer med å tynge meg ned i et endeløst hav av håpløshet. De gir meg heller på en måte en inderlig tro på, at midt i all urettferdigheten finnes det en ny oppvåkning. Det gir meg en ny tro på at det finnes krefter i verdens menneskemasser, som ser klart, som baner en ny åndelig vei ut av kaoset, egoismen, angsten og likegyldigheten. Som forhåpentligvis får flere og flere av oss til å stoppe opp og si: Nok er nok.

Roy gir stemme til alle de som den nye globaliseringspolitikken truer med å viske ut og usynliggjøre. Alle de som aldri kan bli konsumenter, ene og alene fordi de har evig nok med å finne ut hvor neste bit mat skal komme fra. Og for ikke å glemme, den neste vannslurk.

Hun gir meg den viten jeg trenger, for å skjønne at all vår uhjelp, katastrofehjelp og alle våre velmenende programmer og ideer om hvordan ting skal gjøres andre steder i verden, må begynne her. Her i vår velfødde overflodsvirkelighet. All hjelpen er nødvendig, men vårt ståsted må forandres. Vi har det som trenges til å forandre verden. Vi har viten nok nå om hva som må gjøres. Gjøres her hos oss i den første verden. Vi må være villige til å dele. Når Egeland på Det norske Arbeiderpartis årsmøte forteller at Norge er den beste eleven i klassen, som "bare" beholder 99.1 %, for oss selv, har vi en formidabel oppgave foran oss. Vi må gi enda mer. Og vi må vise verden hvor viktig det er

å dele ved å arbeide med å styrke det internasjonale retts- og reguleringsnett i forpliktende internasjonalt samarbeid. Men det må gjøres på andre lands premisser, ikke gjennom organisasjoner som bare er med på å styrke våre, i den første verdens egeninteresser.

Vi må slutte å frykte hverandre til de grader som vi gjør. En fjerdedel av det som brukes hvert år i verden til militærutgifter, er nok til å gi alle mat, rent vann, utdanning og god nok helse.

Det koster for eks. bare en promille å utrydde spedalskhet som fremdeles finnes i mange fattige land, og blir en svøpe for de fattige som rammes. Men maten må ikke skaffes ved å innføre patent på liv og vannet må ikke skaffes gjennom store damprosjekter som bare de store selskapene i verden tjener på, og som ødelegger mer enn de gir. Og hjelper vi riktig, mener Roy, vil den store strømmen av fattigdomsflyktninger stoppe seg selv.

Og mens vi venter må vi gjøre som Arundhati Roy anbefaler. Den eneste drømmen som er verdt å holde fast ved... er å drømme om at en skal kunne leve mens vi lever og dø først når vi dør.

Hun viser at det kan vi gjøre tross alt, ved ikke å glemme, aldri glemme eller snu oss bort fra alle de som viser den utrolige styrke og mot det skal til, ved å ville leve videre midt i all fornedrelsen, undertrykkningen, urettferdigheten og fattigdommen.

Jeg anbefaler Roy av hele mitt hjerte til alle murmeldyr og markmus her i verden ... i alminnelighet, og til moderniseringsminister Meyer i særdeleshet.

Grethe Nielsen

Sidsels plukk

Det var flere grunner til å glede seg til IKFFs landsmøte 2005

For det første rundet vi i likhet med det internasjonale WILPF 90 år 1. mai i år. (selve feiringen av dagen er utsatt til høsten)

For det andre faller vårt jubileum sammen med 100-års-merkingen av unionsoppløsningen Sverige-Norge i 1905 (feiring og markering på mange plan har foregått og foregår hele året)

For det tredje er IKFF gjennom FOKUS deltaker i TV-aksjonen "Drømmefanger" 23. Oktober. Det er også alltid en glede å treffe medlemmer som sjelden ser hverandre.

I år var landsmøtet flyttet fra månedsskiftet april-mai til mai-juni, og foruten de faste oslomedlemmene (og noen ikke fullt så faste) kunne vi ønske medlemmer fra Sandnes-Stavanger i syd, Bergen i vest, "de brede bygder" Hedmark-Oppland midt i Sør-Norge til Troms nord for polarsirkelen velkommen. De hadde alle sitt å bidra med til å gjøre møtet og diskusjonene levende og interessante. Stavangers Kari Foldøy og Gro Eriksen fra Sandnes delte på møteledelsen og gjorde det slik at alle sakene ble behørig behandlet og alle deltakerne fikk komme fram med sitt.

Sissel Henriksen fra TV-aksjonen "Drømmefanger" fortalte om målgruppen for innsamlingen i år, om det forberedende arbeid som allerede pågår for fullt og om hva som ventes av oss som medlemmer over hele landet. Vi fikk umiddelbart en følelse av at dette er en målgruppe vi vil være med å støtte. Det går ikke an at hver tredje kvinne i verden er utsatt for vold og trakassering seksuelt og på annen måte uten at vi prøver å gjøre noe med det.

En liten stund fikk vi se ut over våre egne grenser gjennom orientering om våre prosjekter i andre land og verdensdeler. Hanna Schanke fortalte engasjert om hva vi driver med i Libanon, Liss Schanke om våre planer i Colombia og Ellen Sofie Baalsrud snakket om Belarus og vår tilstedeværelse der. Liss Schanke ga oss et innblikk i WILPFs løpende arbeid og om IEC-møtet på ettersommeren.

Fyldig referat fra dette vellykkede møtet ble sendt til avdelingene før St. Hans og er dessuten å lese annet sted i bladet.

Det går imidlertid ikke an å avslutte dette innlegget uten å ta med at Liss Schanke inviterte til selvbetjeningsmiddag hjemme hos seg lørdag kveld. Hun bød på en deilig buffet med godt utvalg av mat og drikke hvor alle kunne velge etter smak og ork. Samtalene gikk fredelig og fritt over bordene til langt på kveld før alle gikk hver til sitt i en ganske kjølig og våt maiskumring.

SiA

————— IKFF —————
Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

Postboks 8810 Youngstorget
N-0028 Oslo
Besøksadresse:
Storgt. 11—5 etg, 0155 Oslo
Kontonummer: 0531 50 27057
E-post ikff@ikff.no

Tlf. sentralbord 23 01 03 00
Direkte 23010340/fax23010301
Telefontid: kl.10-13, mandag,
tirsdag, onsdag, torsdag
Kontoransvarlig: Sidsel Andersen
og Mari Holmboe Ruge

Landsleder: Edel Havin Beukes
Tlf. 67531300, edel@beukes.net
Representant i WILPFs hovedstyre:
Liss Schanke
Adresse: IKFF-kontoret

IKFF - avdelinger - grupper - kontakter

Aust-Agder

Lise Natland
Bioddgt.3
4878 Grimstad
Tlf. 37 04 32 54

Hedmark/Oppland:

Grete Nielsen
Nordahlsveien 36A
2312 Ottestad
Tlf. 62 57 62 27
Else Kolåseter
Snekkerstuveien 13c
2316 Hamar
elsekol@online.no

Hordaland:

Eva Fidjestøl
Georgernes verft 16
5011 Bergen
Tlf. 55 55 83 02
evafi@broadpark.no

Oslo og Akershus

Lene Nilsen
Frydenlundsgt.6
0169 Oslo
Tlf. 24 05 59 53
lene.nilsen@likestilling.no

Rogaland

Sandnes:
Berit Oldeide
Christies gt. 20
4307 Sandnes
Tlf. 51 66 31 67
ooldeide@c2i.net

Stavanger: Kari Foldøy
Rektor Berntsensgt. 12 B
4022 Stavanger
Tlf. 51 55 33 83
Hanne Kjersti Knutsen
Blåfjellveien 1
4019 Stavanger
Tlf. 51 54 32 02
hankj@start.no

Romerike

Gry Havin Kongsrud
Kjærmo gartneri
1929 Auli
Tlf. 63 82 86 35

Sør-Trøndelag

Åse Berg
7372 Glåmsø
Tlf. 72 41 46 31
aase.berg@c2i.net

Troms

Hermien Stoop Prestbakmo
Trollbakken 2 9321 Moen
Tlf. 77 83 13 24
han-pr@online.no

Vestfold: Bjørg Berg

Mårveien 7,
3124 Tønsberg
Tlf. 33 32 64 35
bifred@c2i.net

Redaksjonen avsluttet 15.
august 2005

-Bestillingskupong-
Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Jeg vil bli medlem _____ Abonment på *fred og frihet* _____
Normalkontingent kr. 250.- inkl. bladet
Abonnement på *fred og frihet* Kr. 200.-

Redusert kontingent kr.175.-
inkl. bladet
Kontonummer: 0531 50 27057

Navn _____

Adresse/postnr. _____

B - post

Returadresse:

IKFF

Postboks8810 Youngstorget

0028 Oslo

*Geværet lystrer den der hader
og tjener den der får ham til det.
Men intet projektil forlader
sit kammer hvis du ikke vil det.*

*Det ligger i din hånd at bryde
den magt der tjener på din avmagt.
Den dag du nægter blindt at lyde
er sirkelen brudt og dommen avsagt.*

*Spør hvem der tjener på bedraget
og hvem der stjæler det du skaber.
Hvem seirer når du vinner slaget
og profiterer når du taber?*

*Du har een fjende, en som kender
den frygt der skiller dine læber
når projektillets bane ender.
Men det er ikke ham du dræber!*

Halfdan Rasmussen, Danmark

